

AZ OKTATÁS MÓDSZEREI III. ÚJ ISMERETEK ÁTADÁSÁNAK MÓDSZEREI

1. A tanulók aktivitásán alapuló módszerek

a. Kiselőadás

- 10-15 perces összefüggő tanulói előadás, bemutató
- Elsősorban a kötelező tananyag kiegészítésére, gazdagítására szolgál
- Alapját képezheti a tanuló saját élménye, valóságos tapasztalata, szakirodalmi, vagy egyéb kutatómunkája, ötlete, találmánya
- Fejlesztő hatást gyakorol a szóbeli kifejezőképességre
- A tanár feladata, hogy a kiselőadás felépítésében, szerkesztésében segítséget nyújtson, és ügyeljen arra, hogy a kiselőadás magas színvonalon kerüljön bemutatásra

b. Munkáltató módszer

- A tanuló által végzett gyakorlati tevékenység – pl. kísérlet, mérés – során történik a tanulás.
- Fejlesztő hatást gyakorol a megfigyelő-, elemző képességre, gyakorlati készségekre.
- A (tanári) szemléltetéshez hasonló szerepet tölt be, de ennek során a tanuló saját maga idézi elő a vizsgált jelenséget.
- A tanár feladata a célok, a megfigyelési szempontok, a biztonsági szabályok ismertetése, a munkához szükséges ismeretekről való tájékozódás, az eszközök előkészítése, a kísérlet/mérés/stb. után a tapasztalatok megfogalmaztatása, a következtetések levonása és ezek beépítése a tananyagba.
- Végezhető egyénileg, párban, vagy csoportban.
- Alkalmazása a tananyag kulcsfontosságú pontjainak megértéséhez célszerű.

c. Projektmódszer

- A megismerési folyamatot egymást követő projektek láncolataként értelmezi.
- A projekt egy összetett feladat, melynek középpontjában többnyire gyakorlati, a tanulók érdeklődésének is megfelelő probléma áll. Ennek megoldásához a tanulóknak a tantárgyi kereteken kívüli információkra, összefüggésekre is szükségük van, így a tantárgyak határai fellazulnak és az ismeretek a probléma összefüggéseinek megfelelően átstrukturálódnak.
- A projekt befejeztével valamilyen kézzelfogható eredmény születik. Pl.: több tanuló által elkészített tanulmány, előadás, makett, működő szerkezet, kiállítás, színdarab stb. E cél meghatározásában a diákok is részt vesznek, s egyúttal motiválttá is válnak az elérésében.
- A projektmunka hosszabb időszakra (1 hét-fél év) terjed ki.
- Elsősorban párban vagy csoportmunkában, de egyéni munkában is alkalmazható.
- Fejlesztő hatással lehet a problémamegoldó és analitikus gondolkodásra, fejleszti az ismeretszerzési képességet, az önállóságot és a kooperációt, a tervezést, az alkalmazkodást, az időbeosztást, az információk megosztását.
- A projektmódszer alkalmazásának lépései: 1. A téma és a célok megfogalmazása – esetleg ötletbörzével a gyerekekkel közösen. 2. Tervezés – a feladatok, a követelmények, elvárások, az időkeretek, a felelősök pontos meghatározása. 3. Kivitelezés. 4. Zárás és értékelés – a produktum bemutatása, a tevékenység során szerzett tudás ellenőrzése, a tapasztalatok beépítése.
- A tanár feladat, hogy szükség esetén átsegítse a gyerekeket a nehézségeken, akár a munka, akár az együttműködés terén.

d. Kooperatív oktatási módszer

- Kooperatívnak nevezhető minden olyan módszer, mely tanulók együttműködését teszi szükségessé.
- Szerepe a tanuláson kívül a szociális készségek fejlesztésében jelentős. A tanulók nem csak saját, hanem csoporttársaik eredményeiért is felelősek.
- A csoportos/kooperatív tanulás sajátossága, hogy a tanulók együtt sajátítják el az ismerteket, segítik egymást a nehézségek megértésében. Munkájuk eredményességét nem csak a csoport együttes, hanem a tagok egyéni teljesítményének ellenőrzésével vizsgálhatjuk.

e. Szimuláció

- Tapasztalati úton történő tanulás, melynek során természeti, társadalmi jelenségek, fogalmak, következmények ismerhetők meg, tevékenységek, döntési folyamatok gyakorolhatók be.
- Olyan jelenségek is szemléltethetők, melyek a valóságban veszélyesek lennének. Pl.: az atombomba robbantása, repülőgép vezetése, hidak méretezése, túlterhelése, stb.
- A szimulációban a tanulónak aktív szerep juthat egyes paraméterek meghatározásában, az eseményekbe való beavatkozásban és így ezek következményeinek megismerésében.

f. Szerepjáték

- Egy másik személy szerepének, funkcióinak eljátszása főként történelmi alakok, különböző generációk, eltérő rangú, társadalmi státusú emberek álláspontjának, konfliktusainak megjelenítésére alkalmas.
- Cél a szereplők valósághű megformálása, mely csak alapos megismerésükkel érhető el és a diákokat kellően motiválja a kutatómunkára.
- Hatása abban rejlik, hogy élményekkel kapcsolja össze az ismerteket.
- Fejlesztő hatással lehet a tanulók empátiás készségére.

g. Játék

- Bármilyen könnyed, szórakoztató tananyaghoz kapcsolódó vetélkedő, memórijáték, bármi lehet.
- Alkalmazás a komoly tanulás színesítésére, a figyelem felélénkítésére, felüdítésére, viszonylag ritkán.

h. Tanulmányi kirándulás

- Az iskola falain kívüli ismeretszerzés, felfedezés, a tanultak életben való megjelenési formáinak felkutatása. Üzemlátogatás, múzeum látogatás, kutatóintézetek megtekintése, tudományos előadáson, konferencián való részvétel, valamilyen társadalmi tevékenységben való közös részvétel (pl. hulladékgyűjtés, erdőtisztítás, stb.)
- A tanulmányi kirándulás néhány órától több napig terjedhet.
- A tanár feladata a helyszín kiválasztása, a szakszerű vezetésről való gondoskodás, az utazás, az étkezés, a szállás megszervezése. A pedagógusnak tájékoztatnia kell a tanulókat a viselkedési szabályokról, a látogatás körülményeiről. A látottak megértéséhez elengedhetetlen ismereteket meg kell tanítania a tanulónak, a megfigyeléshez szempontokat kell adnia, majd a kirándulás végeztével a tapasztalatokat összegeznie kell és a tanultakkal össze kell kapcsolnia a diákokkal közösen.

i. Önálló tanulói megfigyelések

- Az önálló tanulási, megfigyelési képességek fejlesztésében elengedhetetlen. Az önálló tanulói megfigyelést a tanárral együtt folytatott megfigyelések előzik meg.

- A tanár feladata a megfigyelés céljának, fő kérdéseinek ismertetése és végül ezek megbeszélése, magyarázata, következtetések megfogalmazása.

j. Programozott oktatás

- A tanuló önállóan dolgozza fel az ismereteket, melyek egy programba vannak rendezve. (Ez lehet egy füzet formájú, vagy számítógépes program is.)
Pszichológiai alapja a kondicionálás.
- Az oktatóprogramokban a didaktikai alapelvek érvényesíthetők, a didaktikai feladatok jól beilleszthetők.
Pl.: Kis mennyiségű új ismeret közlése után, ellenőrző kérdések következnek, attól függően, hogy jól, vagy rosszul válaszol a tanuló előreléphet, vissza kell térnie egy korábbi anyaghoz, stb.
- Jellemzői: a tanulók egyéni haladási ütemben dolgoznak, a tananyag kis egységekre van lebontva, azonnali visszacsatolást, megerősítést tesz lehetővé
- Változatai a lineáris és elágazásos program.

2. A tanár és a tanulók együttes munkájának módszerei

- Beszélgetés, szeminárium*
- Megbeszélés*
- Vita*
- Felfedezéssel tanulás, vagy heurisztikus beszélgetés*

3. A tanári ismeretátadás módszerei

- Előadás*
- Magyarázat*
- Elbeszélés*
- Leírás*
- Szemléltetés, bemutatás*

Kötelező irodalom

Simon Béláné: Didaktika, BMF BGK jegyzet, Budapest 2001.

A tanítási-tanulási folyamatban alkalmazott módszerek 103-108. és 113-131. old.

Ajánlott irodalom

Falus Iván: Az oktatás stratégiái és módszerei in. Falus Iván: Didaktika, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest 2003.